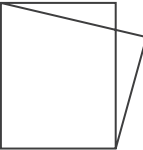

Karna Kjeldsen og Jes Heise Rasmussen: Religion og didaktik – fagdidaktik, religionsfag og forskning

Hans Reitzels Forlag, 2025, 295 sider

Anmeldt af Anne
Meulengracht, lektor,
VIA University College

Kristendomskundskab er muligvis skolens mest omdiskuterede fag. Faget vækker stærke følelser, har en stærk politisk bevågenhed, og snart sagt alle aspekter af faget, dets eksistensberettigelse, fritagelsesparagraf, fagets formål, indholdet, fagets organisering, hvorvidt man skal lære af eller blot om religion, og fagets navn har været genstand for ophedede diskussioner.

De trange økonomiske kår for forskning og udvikling i faget betyder, at man som kristendomskundskabsunderviser i læreruddannelsen ofte er henvist til gymnasie- og universitetslærebøger, som sjældent inddrager de professionsrettede metadidaktiske overvejelser, man som kristendomskundskabslærer (in spe) må gøre sig: Hvorfor og hvordan bør man undervise i religion? Hvad skal man være opmærksom på i et fag, som både er kulturindførende, har fokus

på fortolknings virkningshistorie og mangfoldighed, samtidig med at det skal lære eleverne at systematisere, kategorisere og sammenligne religioner og religiøse begreber. Det hele skal finde sted i en enkelt undervisningslektion om ugen med elevgrupper, der kommer fra meget forskellige (ikke)religiøse og kulturelle baggrunde med meget forskellige forforståelser af fagets indhold og begreber.

Det er derfor altid spændende, når en fagdidaktik til kristendomskundskabsstuderende i læreruddannelsen ser dagens lys. Hvordan placerer den sig som vidensbidrag til profession, herunder hvilke basisfag forstår den sig som informeret af, hvilken fagforståelse argumenterer den for, og hvilken professionsudøvelse har den som ideal?

Karna Kjeldsen og Jes Heise Rasmussen: Religion og didaktik – fagdidaktik, religionsfag og forskning

Bogen som religionsdidaktik

Religion og didaktik – fagdidaktik, religionsfag og forskning består af i alt 12 kapitler. Bogen indledes med to kapitler om henholdsvis religionsdidaktik (1) og formål og dannelse i religionsfaget (2), inden den vender sig mod mere konkret undervisningsindhold: religionsbegreber og -opfattelser (3), fagbegreber i undervisningen (4), repræsentationer af religioner (5) og kilder og kildearbejde (6). Dernæst følger to sociologiske kapitler om religion og samfund (7) samt eleverne og religionsfaget (8), inden to kapitler om undervisningsindhold i hhv. konfliktfyldte emner i undervisningen (9) og livsfilosofi og etik i skolen (10) følger. I kapitel 11 fremstilles religionsfagets historie og didaktik, og kapitel 12 om religionsfagets læremidler afslutter bogen.

I sin behandling af det religionsfaglige indhold berøres mange begreber og religionshistoriske emner kun kursorisk, og det ville have været hensigtsmæssigt, om disse var blevet udfoldet yderligere. Dette betyder, at bogen visse steder forudsætter en relativt stor merviden, for at læseren kan anvende de korte begrebsanalyser, som fremstilles, og den kan dermed ikke stå alene som grundbog. Et ønske til en eventuel anden udgave kunne være, at kapitel 8 udelades til fordel for, at nogle af disse begrebsafklarende afsnit bliver udbygget. Til gengæld er oversigterne over arbejdsspørgsmål til forskellige kilder (143-145), læremiddelanalyserne (kapitel 11) og højtidsskemaet for fem væsentlige religioner (104) eksemplariske.

Bogens metadidaktiske perspektiver

Bogen nævner mange af de metadidaktiske refleksioner, som er uomgængelige for den dygtige kristendomskundskabslærer. Bl.a. tematiseres faren ved essentialiseringer af religion ved at gøre elever til repræsentanter for deres religion samt de forskellige niveauer, som religionsunderviseren bør tage i betragtning, herunder officiel religion over for uofficiel, levet religion, samfundsmæssige og kulturelle aspekter, historie og udvikling (124-125).

I slutningen af hvert kapitel stiller forfatterne læseren tre eller fire overordnede refleksionsspørgsmål, der alle er relevante, om end nogle er endog meget avancerede. Det er godt, at forfatterne ikke forsøger at løse den store kompleksitet, der knytter sig til undervisningen i faget. I stedet appellerer bogen til, at den lærerstuderende påtager sig at udvikle sin faglige og pædagogiske dømmekraft og er opmærksom på pædagogikkens og dermed også didaktikkens etiske dimensioner i tilrettelæggelsen og gennemførelsen af sin undervisning, som er forpligtet på at være i overensstemmelse med formålsparagraffen og fagets formål. Og netop det sidste, fagets formål, er interessant, for som didaktik er bogen for så vidt ikke rettet imod nuværende kristendomskundskabsfag; den er snarere skrevet som et normativt indlæg i debatten om, hvordan et religionsfag bør se ud.

Bogen som fagkritik

I en større professionsfaglig sammenhæng kan bogen læses som et indlæg i debatten om, hvem der skal definere folkeskolens fag. Hvordan forholder poli-

tisk styring, akademisk viden i forskellige fagtraditioner og læreren som fagprofessionel, herunder som autonom fortolker af fagets rammer og tilrettelægger af fagets undervisning, sig til hinanden?

De to forfattere Karna Kjeldsen, ph.d. og lektor i Læreruddannelsen, og Jes Heise Rasmussen, lektor ved Institut for Læreruddannelse ved Norges teknisk-naturvidenskabelige universitet, NTNU, har begge religionsvidenskabelig baggrund, og de er begge markante navne i de debatter, der har været rejst om faget.

Karna Kjeldsen har i sin ph.d.-afhandling fra 2016 argumenteret for, at der i kristendomskundskabsfagets formål banes vej for, at kristendommen privilegeres som en særlig indgang til eksistentielle og værdimæssige spørgsmål. Kjeldsen begrundet dette med, at den tyske teolog Paul Tillichs begreb ”den religiøse dimension”, som primært forbindes med evangelisk-luthersk kristendom, sammen med de bibelske fortællingers forbindelse til livsfilosofiske spørgsmål fungerer som en kvasiforkyndelse i et religionsfag, som skal være sekulært. Jes Heise Rasmussen udgav sammen med docent Pia Rose Bøwadt i 2021 *Religion – det alternative faghæfte*, i hvilket Heise og Bøwadt argumenterede for, at kristendomskundskabsfaget skulle omlægges radikalt, så det i lighed med samfunds-fag, udelukkende skulle placeres i udskoling. I stedet for at være præget af en ”teologisk og livsfilosofisk tilgang” skulle religionsfagets videnskabelige grundlag udelukkende være religionsvidenskabeligt, hvilket ville betyde en afsked med teologiens historiske udgangspunkt som basisfag.

Religion og didaktik – fagdidaktik, religionsfag og forskning fortsætter denne linje og underbetoner i denne anmelders optik muligheden for, at man som læreruddanner og som folkeskolelærer indtænker komparative perspektiver og inddrager tekster fra flere religioner i samtaler om meningsskabelse og eksistentielle spørgsmål. Ikke-kristne religioner skal ikke nødvendigvis indtages før udskolingen, men det står enhver lærer frit for at gøre det alligevel, ligesom enhver lærer bør tilrettelægge en undervisning, der passer til den konkrete klasse, som vedkommende skal undervise i, med de forudsætninger de pågældende elever nu engang har.

På side 56 hedder det imidlertid: "Folkeskolens vigtigste opgave er at give eleverne mulighed for at tilegne sig viden og færdigheder, der gør dem i stand til at interagere kompetent med den verden, som de er en del af. Det betyder også, at religionsfaget *må* tænkes anderledes (min kursivering)". Præmissen for påstanden må altså være, at det ikke lader sig gøre at bidrage til, at eleverne lærer at interagere kompetent med verden inden for fagets nuværende rammer. Taget for pålydende vil det sige, at forfatterne kategorisk afviser, at den dannelse og uddannelse, der finder sted i landets folkeskoler, bidrager til dette, hvilket i denne anmelders optik er en uheldig

generalisering, som rammer både fortalere for det nuværende kristendoms-kundskabsfag og lærerne i skolen.

Bogens forskningsforankring

Kritikken af teologiens placering som basisfag i kristendomskundskab fremsættes også i *Religion og didaktik – fagdidaktik, religionsfag og forskning*. Det kommer bl.a. til udtryk, når teologi defineres som "at studere kristendom og vise kristendoms relevans for individer og samfund i nutiden" (20). Denne rudimentære definition udelader således teologiens videnskabelige fag og discipliner, hvilket virker påfaldende, når flere religionsvidenskabelige discipliner nævnes. Også i forordet nævner forfatterne religionshistorie og religionssociologi som særligt afgørende fagdiscipliner, som religionsfaget skal tage afsæt i.

På side 274 skriver forfatterne: "En del af den forskningsbaserede kritik af fagene synes at have medført disse justeringer [af faget]. Religionsvidenskabelige, filosofiske og idehistoriske tilgange til faget har også fået en større plads. Samtidig arbejder indflydelsesrige aktører på at fastholde og nytænke, hvordan de teologisk baserede religionspædagogiske tilgange kan forblive centrale og legitimeres i et ikke-konfessionelt og sekulært fag".

Præmissen synes at være, at hvis man er uenig i den måde, forfatterne anskuer faget på, er det, fordi ens viden ikke er forskningsfunderet. Hvilken forskning henvises der til? Er det udelukkende den empiriske uddannelsesforskning, der har betydning? Og er det i det hele taget forskning, der enerådigt skal bestemme, hvordan folkeskolens fag skal tegne sig? Den næsten konspiratoriske formulering "indflydelsesrige aktører" skæmmer bogens ærinde. Hvis man er hhv. professor og lektor med adgang til at udgive undervisningsmateriale, har man vel i sagens natur også en vis indflydelse, både på debatten og på de studerende, som man uddanner til kristendoms-kabsundervisere?

Der er mange gode, vigtige og interessante faglige pointer at hente i bogen både som læreruddanner og for lærerstuderende, og det er selvindlysende godt og rigtigt at have kontinuerlige drøftelser af alle skolens fag. Selvom bogens retorik i min optik visse steder er (unødvendigt) besk, fungerer den godt som diskussionspartner og som afsæt for overvejelser over, hvordan kristendoms-kundskabsfaget med fordel kan tage sig ud anno 2026.